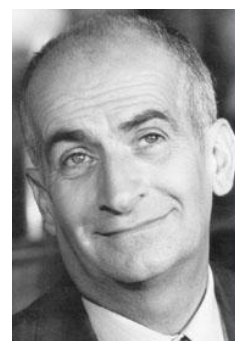

Emlékezzünk a nagy nevetetőre!

Köszöntelek ó csendőr, ki állasz a vártnál,
dédelgetem álmod, sok dicsőség vártán.
Érdemed temérdek, hordja ezer szütyő,
példa képem vagy te, Ludovikusz Lütyő. (Csendőr és a csendőrlányok)

Pontosan 30 éve, hogy a „grimaszkirály”, Louis de Funes befejezte földi pályafutását, s ez alkalomból szeretnék róla megemlékezni. Szinte mindenki látott már tőle filmet, s nevetett a hihetetlen arcjátékain. Véleményem szerint attól lett igazán nagy színész, hogy olyan filmeket sikerült alkotnia, melyeken több generáció is felnőtt. 20-30-40 év elteltével is ugyanolyan sikert arat a nézőközönség körében (akárcsak a Bud Spencer – Terence Hill páros), melyet a mai filmekről kevésbé lehet elmondani.

1914. július 31.-én született Courbevoie kis városban Louis Germain David de Funes de Galarza néven. Apja 43 éves spanyol gyémántkereskedő, anyja 35 éves háztartásbeli volt, s a család mindvégig szegénységben élte életét. Gyermekkorában megszerette a horgászatot, mellyel később szívesen töltötte a forgatások közötti szabadidejét. Kialakult a zene iránti rajongása is, ami évek múlva fontos lesz számára a megélhetés szempontjából. Szülei nehezen túrték az iskolával szembeni hozzáállását. Később azonban megjegyzi, hogy a családi viták élményeiből sokat átörökölt a filmjeibe (pl.: asztal körül kergetőzés). Már gyermekkorában megmutatkoztak színészi tehetségei, először 1926-ban ír róla újságíró egy iskolai előadással kapcsolatban: „Több nagyszerű alakítást is láhattunk, közülük is elsőként illik gratulálni Louis de Funesnek.”. Ekkor még csak 12 éves, s a sztárrá váláshoz rögzös út vezetett.

A család később Párizsba költözött, s az itt központosuló művészet nagy hatással volt rá. Az izgága természete és rosszul sikerült poénjai a munkavállalásai során nagy hátrányt jelentettek. Szüccstanoncként kezdte, de mivel tüket dobált az igazgató kanáriájára, így hamar távoznia kellett. Ezt követően segédi állást kapott: egy műhelyben kellett az elhullott tüket mágnessel összeszednie, majd szétválogatnia, s végül pedig a hegyüket kiegyenesítenie. Ám ezt a helyet is hamar el kellett hagynia, miután a főnökét leöntötte egy vödör vízzel (Charlie Chaplint idézve). Ez idő tájt kezdi meg útját a televízió, s Louis maga is próbálkozott ilyen eszköz, ahogyan ő említi „furcsa ablak” létrehozásával, de nem sok sikerrel. 1933-ban először statisztá egy filmben, majd pedig beiratkozott egy fényképészet és mozgófilm technika iskolába. Bár a matematika és kémia órákról gyakran meglógott, a kapcsolatok kialakulása szempontjából mégis fontos színhely ez számára. Persze ekkor még nem is gondolt művészi pályára lépni. Az iskolát nem sikerült befejeznie, mivel egyik vicce miatt innen is kirúgták

(kikéredzkedett az óráról, s egy másik teremben petárdát dugott a tanári asztal fiókjába, mely fel is robbant). Ezt követően tervrajz készítő egy autógyárban, de itt sincs szerencséje, a cég hamarosan csődbe ment. Még ebben az évben behívták katonának, azonban testi adottságai miatt (164 cm, 55 kg) katonai szolgálatra alkalmatlannak találták. Ezután kirakatrendező lett, majd pedig bárókban kezd el zongorázni éjszakánként. Kiemelkedő zenei tehetség volt, a kottát nem ismerte, így csak hallás után tudott játszani, de azt kiválóan.

1936-ban megházasodott, majd pedig katonai szakszolgálatra jelentkezett. A fronttól nem kellett tartania, radaroknak ástak gödröket 24 órában, s mikor pihenhettek, ő jeleneteket adott elő katonatársainak. Magas láza miatt azonban hamar hazaküldték. Így visszatért Párizsba, ahol ismét zongorázni kezdett. 1942-ben elvált feleségétől, s még ebben az évben megismerkedett későbbi párjával, Jeanne-nal (Maupassant grófnő unokahúgával). Egy zenetanár arra kérte dobja fel az óráit, s itt találkozott élete párjával. A tánctanár szerint az udvarlás során is adódtak Louis-nak problémái: „Meghívta a bárba ahol dolgozott és homárt rendelt neki. Mivel azonban a fogyasztását levonták a fizetéséből, egy hét után már ő tartozott 21 frankkal a főnöknek!” Ebben az évben döntötte el, hogy színész lesz, s megpróbál végleg leszámolni az anyagi gondokkal. Beiratkozott egy híres színésziskolába, a tandíjat azonban nem tudta kifizetni, de a tanár (látva tehetségét) eltekintett ettől. Itt szintén fontos kapcsolatokra tett szert, s ennek köszönhetően színházakban kezdetet el játszani. A zongorázást fokozatosan váltotta fel a színpadi szerep. Első darabjában még csak egy mondatot kapott koldusként, azonban utólag a nézők és kritikusok mégis egyedül őt emelték ki a színdarabból. Pantomimes adottságaival a néma filmeket idézte fel. A színház mellett filmekben is kapott kisebb epizódszerepeket, s ettől kezdve minden napja rohanásban telt (forgatás és színház között).

1943-ban elvette feleségül szerelmét, Jeanne-t. Az eseményről Louis így emlékezett meg: „Az esküvői lakomán nem futotta csirkére, így aztán a feleségemmel úgy döntöttünk, hogy a vendégek hurkát kapnak. Így olcsóbb volt!” 1944-ben megszületett első fia, Patric, akiből később orvos lett. 1947-ben pedig megszületett második fia is, Olivier, aki bár feltűnt apja néhány filmjében, később pilóta lett.

Eközben Louis újabb rövidfilmekben szerepel, melyeket mozikban vetítenek le a filmek előtt. Minden szerepet elvállalt a jobb élet reményében, s emellett szinkronszínészként is dolgozott. Egyre népszerűbbé vált, mindenki elismerte Fufu (ahogyan kollégái becézték) tehetségét. Kezdetben zsörtölődő, szorongó, félnék típus, a próbán rögzített dolgok véglegesek számára. Mindig egyre jobbra, tökéletesebbre törekedett, ahogyan ő mondta: „Este nem szabad tévedni. A színházban ez megbocsájthatatlan.” Ekkor alakítja ki híressé vált

mozdulatát, amikor két ujjával a szeme elé bökö. A stresszes életmód magával hozta a dohányzást is, melyet csak a szívrohama után tesz le, orvos fia unszolására.

Sorra játszik a legnagyobb komikusokkal, s ismerkedik meg rendezőkkel. Temérdek filmben játszott epizódszerepet, s miután a filmesek is felismerik tehetségét, évről évre újabb rekordokat dönt a filmjei nézettsége. A sajtó csak „Mr. Kasszasiker”-nek nevezi. A Horgász a pácban (1958) című film volt első igazi sikere, majd ezt követte az 1964-ben indult csendőrsorozat. Az 1967-es Az Egy kis kiruccanás című film a francia mozik legnagyobb kasszasikere volt egészen 1998-ig (Titanic). Néhányat megemlítve a főbb filmjei közül: Az ügyefogyott; A nagy átverés; Fantomas trilógia; Oscar (az eredeti); Felszarvazták öfelségét; Jákob rabbi kalandjai; Szárnyát vagy combját. A vígjátékok mellett mindig szeretett volna komoly szerepet is játszani, s ez 1980-ban teljesült is, mikor eljátszotta A fősvény című dráma (Moliere) főszerepét. Utolsó filmje a Csendőr és a csendőrlányok (1982) volt.

Miután sztárrá lett, a rendezők is igyekeztek mindenben hozzá igazodni. Több jelenetnél improvizált, vagy maga dolgozott ki újabb poénokat. Sok karakterhez maga ajánlott színészeket, s ilyenkor nem feledkezett meg régi ismerőseiről, vagy éppen felkarolt kezdő színészeket. Nehezen jött ki másokkal: hiperérzékeny, sértődékeny típus volt. Gyakran tűnt úgy külső szemlélőnek, hogy elnyomja a többi szereplőt. Maximalistaként egy jelenetet akár 10-15-ször is felvetetett, hogy a legjobbat hozza ki belőle. Miként a színházi előadásoknál, a forgatás közben is szüksége volt közönségre és a nevetésükre. Nem szerette az arcjátékokat kizáró párbeszédet: „Ha lett volna benne párbeszéd az emberek abbahagyták volna a nevetést, hogy odafigyeljenek a szavakra.” A folytatásokról szintén megvolt a véleménye: „Nem szeretem, ha folytatás készül egy filmhez. Ráunnak az emberek.” A csendőr szereppel azonban mégis kivételt tett, mert mint mondta: „Boldog vagyok ebben a szerepben. Olyan, mint maga az élet talpnyalókkal és dirigálókkal. Hozzászóktam a karakterhez. Öreg barátok lettünk. Féle, hogy nehéz lenne megszakítani kapcsolatunkat.”

Nem szeretett szerepelni a nyilvánosság előtt, autogrammot és interjút is ritkán adott. Felesége szerepe mindvégig fontos, a hírnévvel járó felkérések sokaságában ő volt az, aki besegített abban, hogy mit lenne jó elvállalni, s ő intézte Funes egyéb ügyeit is a családi teendők mellett. Erről később Louis maga is említést tesz: „A feleségemnek köszönhettem, hogy azzá lehettem, aki vagyok. Mindig tőle kaptam a jó ötleteket.” Sorra nyerte a díjakat, 1955-ben övé a Nevetés Nagydíja, s a The Times a „francia Chaplin”-ként ír róla. 1965 – ben megkapja a Narancs díjat (sajtóval legszívélyesebben bánó személy). 1971 – ben művészeti és irodalmi lovagkeresztet kap, majd 1980-ban pedig övé a Cesare-díj is. Külföldön szintén elismerték, melyről ő maga így nyilatkozott: „Igazán boldog vagyok, hogy hozzájuk hasonlítanak. Stan és Pan az én isteneim, csakúgy, mint Chaplin és Max Linder.”

Miután befutott, azon filmjeit, melyekben korábban csak másodpercekre tűnt fel a forgalmazók újra kiadták, ezúttal már az ő nevével, s más címmel, melyet ő teljes mértékben elutasított, mert a nézők átverésének ítélte meg. Eközben új elfoglaltságot is talált magának, a kertészkedést. 1967-ben megveszi a clermont-i kastélyt (30 szoba) feleségének, aki gyermekkorát töltötte ott. Ősi szokás szerint 3 gyertyát gyújtottak, s a licitálásnak akkor lett vége, ha az utolsó is elaludt. Természetkedvelő lett, s biokertészetbe kezdett. Elsajátította a bokor metszés művészetét, s a változatos kertjében rengeteg rózsaterem (1984 óta a sötét-narancssárga-arany színű rózsafajta az ő nevét viseli). A zöldségeknek filmcímszerű neveket ad, mint például a Nagy Lusta Szőke saláta. Új hobbija lesz a borászat is. Mindezekről később így nyilatkozik: „Tizenkét óra görnyedés a zöldségek és gyümölcsök között, vacsorára egy kis leves, 10 perc a TV előtt és hopp be az ágyba. Ez aztán rendbe hozza az embert!”

1968-ban, a zavargások idején egy zsarolótól kapott levelet, melyben a következő állt: „Maga túl sokat keres. Segítenie kell nekünk, különben baj éri a családját, majd később telefonon megadjuk az utasításokat (Forradalmár)” Csomagban 150 000 frankot kellett összeszednie és eljuttatnia egy adott helyre. Hosszas nyomozás után a rendőrök elfogták a tettest, azonban Funes mivel nem tett feljelentést, szabadon engedték az elkövetőt. Ettől kezdve azonban Louis folyton attól tart, hogy kirabolják, ezért fegyvertartási engedélyhez folyamodik, minden fenyegetést véresen komolyan vett.

1975-ben infarktust kapott, s ezután csak kevésbé mozgalmas filmekben vállalt szerepet. A forgatásokon mindig jelen volt a felesége és orvosa is. Teljesen átszellemült, a filmek felvételekor sokkal jobb a hangulata, s ez kihatott a stáb többi tagjára is. A korábban izgó-mozgó emberből egy nyugodt, higgadt ember vált. Ismerősei sorozatos halála azonban teljesen lesújtja és ismét egyre zárkózottabb lett. Álmatlanságban szenvedett, s újra szorongóvá vált. Egyedül unokája, Júlia (Patrik kislánya) volt rá jó hatással.

Utolsó éveiben Funes szeretett egyszerű falusi lenni. Gyakorló katolikusként minden vasárnap imádkozott a templomban, elmondott egy misét családjáért és személyezete üdvéért. Rengeteget adakozott és ajándékozott: „Előfordult, hogy életjáradékot adott olyan özvegyeknek, akikről megtudta, hogy nélkülözniük kell.” 1983 januárjában téli szabadságát töltötte az Alpokban, ahol megfázott, s otthon újabb szívroham végzett vele január 17.-én. Halála előtt azt szeretne volna, ha később a kastélyban majd olyan gyerekek mehethetnének, akik nem tudnak elmenni sehova nyaralni. (Ez később teljesült is.) Arra a kérdésre, hogy mit szeretne az újévben a következőt felelte: „Azonnali segílyt a világ minden éhezőjének. Az államfők, a politikusok egyetlen intéssel meg tudnák változtatni egymillió szerencsétlen ember sorsát. Semmit sem tesznek. Szégyellem magam helyettük is.”

Végezetül azzal zárnám az emlékeket, melyet a helyi pap mondott róla: „Gyakran beszélt nekem a szakmájáról és a munkatársairól. Soha senkit nem kritizált. Azt mondta színészként az volt a legnagyobb vágya, hogy ebben a túlságosan is szomorú világban olyan filmeket készítsen, amelyeken együtt tudnak nevetni gyerekek és szüleik.” Sikerült Louis!

Brósch Zoltán